

Νικολάου, μητρ. Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἡ ὑπάρχει ὁ Θεὸς καὶ τοῦ ἀξίζουσι τὰ πάντα. Ἡ δὲν ὑπάρχει καὶ νὰ τελειώσῃ τὸ παραμῦθον. Καὶ ὑπάρχει... Καὶ μάλιστα ὑπάρχει γιὰ νὰ κοινωνεῖται. Ὁ Θεὸς εἶναι πρῶτον ὑπαρκτός, δεύτερον ἀληθινός καὶ τρίτον μεθεκτός, κοινωνισμὸς καὶ κοινωνούμενος.

Ἡ σημερινὴ λοιπὸν δική μας συνάντηση θέλει νὰ παραπέμψῃ σὲ αὐτὴν τὴν συνάντησιν μετὸν Θεοῦ. Μιὰ συνάντησιν ποὺ ἐνίοτε προκύπτει μέσα ἀπὸ μιὰ ἀνεξήγητὴ ἐσωτερικὴ ἀποκάλυψιν ἢ ἀπὸ μιὰ ασυνήθη θαυματουργικὴ ἐμπειρία.

Ἄλλοτε πάλιν ἔρχεται ὡς ἀποτέλεσμα ἐλικρινοῦς ἀναζήτησης ἢ φυσικῆ συνέπειαν πνευματικῆς ὑγινοῦς ἀγωγῆς. Μπορεῖ ὅμως νὰ ἔλθῃ καὶ ὡς καρπὸς ἐνὸς ὑπέρλογου ρίσκου. Ὁ Θεὸς βέβαια ἐμφανίζεται καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ἀπλότηταν, ἀνιχνεύεται μέσα στὴν ἰσορροπία τῆς μεσότητος, συναντᾶται ὅμως κυρίως μέσα ἀπὸ τὴν ἀκρότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ βούλησεως. Στὸ μεθόριον τοῦ φυσικοῦ μετὸν ὑπερβατικὸν ἀνιχνεύει κανεὶς τὰ ἀποτυπώματα τῆς θεϊκῆς παρουσίας. Ὄταν ἐρχόμεσθε ἀντιμέτωποι μετὸν ἀγνωστον, τὸν κίνδυνον, τὸν πόνον, τὴν ἀδικίαν, τὰ ἀναπάντητα διλήμματα, τὶς ἐσωτερικὰς κρίσεις, τότε ἡ πιθανότητα νὰ συναντήσῃτε τὸν Θεὸν αὐξάνει. Ὄταν οἱ μαθητὲς ἦσαν μετὸν Κύριον στὴν Γαλιλαίαν, τὸν καταλάβαιναν ὡς διδάσκαλον. Ὄταν ἐφθασαν στὴν Ἱερουσαλήμ, τὸν ἐνόησαν ὡς βασιλέαν. Στὸν Γολγοθὰ τὸν ἔχασαν καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὸν ἀνεγνώρισαν μὲν, ἀλλὰ «ἐν ἑτέρῳ μορφῇ».

Σὲ αὐτὴν τὴν ἀπώλεια τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν γνωριμία τῆς «εἰτέρας μορφῆς» Του σκέφθηκα νὰ ἀφιερῶσουμε τὴν ὀμιλία μας ἀπόψε. Στὴν «ἄλλη λογική», ποὺ ὄλο καὶ ξεθωριάζει καθὼς ἡ πάχυνση τῆς ἀνθρώπινης φύσης καὶ σκέψης αὐξάνει ἐπικίνδυνα.

Ἡ τάση σήμερα εἶναι νὰ ἐπαγγελλόμεθα μιὰ προσέγγιση τοῦ Θεοῦ εἴτε μέσα ἀπὸ τὴν αὐθάδεια ἐκσυγχρονιστικῶν προσπαθειῶν ἐντελῶς ἐπίγειου προσανατολισμοῦ εἴτε μέσα ἀπὸ τὴν δειλία καὶ τὴν ἀνασφάλεια συντηρητικῶν καὶ σχολαστικῶν ἐπιλογῶν προσκολλημένων σὲ μιὰ δοξασμένη ἀλλὰ στεῖρα καὶ δύσκαμπτη παράδοση.

Ὁ φόβος ὅμως τοῦ Θεοῦ, στοιχεῖο τόσο ἀπαραίτητο στὸ πλησίασμά Του, στὴν οὐσία του κρύβει τόλμη, ἀποφασιστικότητα, ἐλευθερία καὶ σύνεση. Κρύβει ρίσκο. Ἀπὸ τὴν μία μεριὰ ὁ Θεὸς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ διψασμένος ἄνθρωπος. Ἡ ἀνάγκη τῆς συνάντησής τους σκοπὸς τῆς ὅλης δημιουργίας· μυστήριον μέγα.

Ἡ ποικιλότητα τῶν ἐμφανίσεων καὶ ἐκφράσεων τοῦ Θεοῦ

Στὶς συναντήσεις Του με τὸν κάθε ἄνθρωπο ὁ Θεὸς ἐμφανίζεται ὄλο καὶ με καινοφανεῖς μορφές. Κάθε πρόσωπο καὶ κάθε ἐμφάνιση σημαδεύει κάτι καινούργιο, κάτι πρωτόγνωρο.

Ὅπως κατὰ τὴν γονιμοποίηση ἐνὸς ὠαρίου ἀπὸ ἓνα σπερματοζῶαριο μπορεῖ νὰ προκύψουν ἄπειρα σχεδὸν (10 40) διαφορετικὰ ζυγωτὰ, τὸ καθένα με τὴν δική του πρωτόγνωρη γενετικὴ φυσιογνωμία, ὅπως οἱ ἄνθρωποι ὅσο κι' ἂν μοιάζουμε δὲν ἔχουμε ἑπαναλαμβανόμενες μορφές, κατὰ ἀνάλογο τρόπο ὁ καθένας μας εἶναι προικισμένος με τὴν δυνατότητα καὶ ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ δώσει μιὰ νέα ἔκφραση τοῦ θεϊκοῦ προσώπου σὲ αὐτὸν τὸν κόσμον.

Ὁ Θεὸς λοιπὸν φαίνεται ἀπόμακρος, ἐπειδὴ ἡ ἔκφρασή Του στὴν δική μας ζωὴ καὶ ψυχὴ εἶναι ἀκόμη ἀγνωστὴ, ἀδημιούργητη. Μόλις ὅμως γίνει ἡ συνάντησή μαζί Του, μιὰ καινούργια, πρωτότυπη, ἀνεπανάληπτη ἔκφρασή Του θὰ κάνει τὴν ἐμφάνισή της. Τὸ πρόσωπό Του θὰ ἔχει δημιουργήσει μιὰ ἀγνωστὴ ὡς τώρα εἰκόνα Του, ἓνα μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο ὁμοίωμά Του.

Αὐτὸ σημαίνει συνάντηση με τὸν Θεό. Ὁ Θεὸς ἀπὸ ἐρώτημα, φιλοσοφικὸ ζητούμενο καὶ ἀμφισβήτηση γίνεται πλέον ἐμπειρία. Ἀπὸ ἀπόμακρος καὶ δύσκολος γίνεται οἰκεῖος καὶ εὐκόλος. Γίνεται « οἷον ἡμῖν ».

Συνάντηση με τὸν Θεὸ σημαίνει νὰ γεύεσαι τὸν τότε ἀπηγορευμένο ἀλλὰ τώρα εὐλογημένο καρπὸ. Δὲν ἦταν κακὸ νὰ γνωρίζουν οἱ πρωτόπλαστοι τὸν Θεό, ἀλλὰ δὲν ἦταν τῆς ὥρας. Τώρα εἶναι ἡ ὥρα τοῦ ἄλλοτε ἀπηγορευμένου καρποῦ. Τώρα εἶναι κακὸ νὰ μὴν γευθεῖς τὸν καρπὸ. Τώρα εἶναι ἡ ὥρα τῆς θεογνωσίας. Τότε ὁ Θεὸς ζήτησε ὑπακοή· τώρα δίνει εὐκαιρία»· προσφέρει εὐκαιρίες.

Αὐτὴ ἡ ἐντονὴ ἐπιθυμία τοῦ καινούργιου ποὺ ἀγνοεῖται, τοῦ ἀγνώστου ποὺ ὅμως ἐλπίζεται, τοῦ μεγάλου ποὺ κρύβεται, τοῦ ρίσκου ποὺ ἀποφασίζεται, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ φυσικὴ δύναμη ποὺ ὁ Θεὸς ἔχει βάλει μέσα μας γιὰ νὰ Τὸν συναντοῦμε, νὰ γεύομαστε τὸ θεϊκὸ Του ποὺ μετέχεται.

Εἶναι καμπύλος ὁ χῶρος Του, ὅπως τὸ σύμπαν. Ὅχι ἐυθύς καὶ ἐπίπεδος. Ὅχι σκληρὸς καὶ ἀκαμπτος. Δὲν εἶναι γραμμικὴ ἐξίσωση μετὰ μία λύση, ἀλλὰ ἀπειροδιάστατος χῶρος ποὺ γεννᾷ καὶ ἀξιοποιεῖ τὴν ἐλευθερία σου. Χῶρος ὅπου τὸ καλὸ παύει νὰ εἶναι καλὸ ὅταν ὑπάρχει τὸ καλύτερο. Ἀτμόσφαιρα μέσα στὴν ὁποία ἡ ἐλάσσω ἔλευθερία τῶν ἐπιλογῶν καταρρέει. Εἰδῶ ἐλευθερία δὲν εἶναι τὸ νὰ ἐπιλέγεις αὐτὸ ποὺ σοῦ προσφέρεται, ἀλλὰ, μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα πολὺ καλοῦ, διαρκῶς νὰ δημιουργεῖς τὸ καλύτερο. Ὁ Θεὸς εἶναι σὰν μαύρη τρύπα, ἀπ' αὐτὲς ποὺ ὑπάρχουν στὸ σύμπαν.

Δὲν βλέπεται· διαπιστώνεται. Ἐχει τόσο ἰσχυρὸ βαρυτικὸ πεδίο ποὺ τοὺς πάντας προσελκύει χωρὶς ὅμως νὰ φαίνεται. Αὐτὸ ποὺ ἀναδίδει δὲν εἶναι ἡ ταυτότητά Του, ἀλλὰ ἡ δυνατότητά μας νὰ Τὸν διαπιστώσουμε γιὰ νὰ Τὸν πιστεύουμε. Εἶναι ἐυγενὴς ὁ Θεός. Κρύβεται· γι' αὐτὸ πρέπει νὰ Τὸν ψάξουμε. Ἡ ἀγάπη Του ὑποτάσσεται στὸ αὐτεξούσιό μας»· γι' αὐτὸ πρέπει νὰ Τὸν διεκδικήσουμε.

Εἶναι πολὺ πολὺς καὶ πολὺ ἄλλος γι' αὐτὸ πρέπει νὰ Τὸν τολμήσουμε.

Ἡ «ἄλλη λογική»

Ἀπλὰ πρέπει νὰ βροῦμε τίς διόδους μας, τὰ περάσματά μας· νὰ ἀνακαλύψουμε τὴν «ἄλλη λογική». Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι δύσκολο. Ἡ ἴδια ἡ ἀνόργανη φύση - τὸ εἶπαμε καὶ παραπάνω - τὰ πιὸ λεπτὰ μυστικά της τὰ περιφρουρεῖ μετὰ φυσικὴ λογική. Ἀμύνεται ἀπέναντι στὴ σκληρότητα τῆς νομοτέλειας καὶ τῶν αἰσθήσεων μετὰ μηχανισμούς ποὺ ἀποκαλύπτουν νόμους καὶ ἀρχὲς ἀνατρεπτικῆς τῆς φυσικῆς λογικῆς.

Ἐτσι στὸν μικρόκοσμον ἡ αἰτιοκρατία γίνεται ἀπροσδιοριστία καὶ ἀβεβαιότητα (ἀρχὴ τοῦ Heisenberg), ἐνῶ στὸν μακρόκοσμον ἡ ἀπολυτότητα τῆς παντοδυναμίας τῶν μεγάλων μεγεθῶν ἐμφανίζεται ὡς σχετικότητα (θεωρία τῆς σχετικότητος). Κατὰ ἀντίστροφη ἀναλογία, ἡ λογικὴ τοῦ Θεοῦ τὴν φαινομενικὴ ἀπροσδιοριστία Του τὴν μεταλλάσσει σὲ βεβαιότητα καὶ τὴν σχετικότητα τῆς εἰκόνας Του τὴν μεταμορφώνει σὲ ἀπολυτότητα τοῦ προσώπου Του.

Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἀφηρημένη ἰδέα ποὺ πρέπει νὰ πιστέψεις, ὅτε ἡ προσωποποίηση τοῦ καλοῦ ποὺ πρέπει νὰ θαυμάσεις ὅτε μιὰ ἀπόμακρη ὄντοτητα ποὺ πρέπει νὰ ἀνακαλύψεις. Ὁ Θεὸς εἶναι πρόσωπον ποὺ πρέπει ὁ καθὲς ἓνας μας νὰ συναντήσῃ. Εἶναι «ἕτερος» ὡς πρὸς τὴν εἰκόνα, ποὺ ὅμως ἐμφανίζεται στοὺς «ἐτεροποιημένους» ὡς πρὸς τὴν λογικὴ καὶ τὴν φύση. Ἡ λογικὴ τοῦ εὐαγγελίου διαποτίζεται ἀπὸ τὴν λογικὴν τοῦ σταυροῦ. «Ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλόν ἐστι, Ἑλλήσι δὲ μωρία, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι, Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία».

Στὴν Ὀρθόδοξη Χριστιανικὴ παράδοση ὁ ἑσταυρωμένος εἶναι « ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης ». Ἡ λογικὴ τοῦ ἑκατοντάρχου καὶ τοῦ ληστοῦ ἀποτελοῦν τὸ θεμέλιο τῆς λογικῆς τοῦ Θεοῦ. Αὐτοὶ δὲν πίστεψαν σὲ διδάσκαλο οὔτε σὲ θαυματουργὸ οὔτε καὶ σὲ ἀναστημένο ἄνθρωπο· αὐτοὶ πίστεψαν σὲ σταυρωμένο Θεό. Αὐτοὶ δὲν ἦταν οἱ « μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες » ποὺ ἔμακάρισε τὸ στόμα τοῦ Ἀναστάτου Χριστοῦ. Αὐτοὶ ἦταν οἱ ἰδόντες τὰ ἀντίθετα καὶ μὴ πιστεύσαντες σὲ αὐτά. Εἶναι οἱ πιστεύσαντες στὰ « ἄλλα » ποὺ εἶδαν καὶ αἰωνίως μακαρίζονται.

Ἄλλὰ καὶ ποιά ἡ συμβατότητα τοῦ « ὅς ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν » ἢ τοῦ « εἰ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος » μετὴν κοινὴ ἀνθρώπινη λογικῆ; Ποιὸς ποὺ θέλει νάναι πρῶτος συμβιβάζεται μετὴν τελευταία θέση; Ποιὸς ποὺ θέλει νὰ κερδίσει τὴν ζωὴ του, ἐκ τῶν προτέρων καὶ συνειδητὰ συναινεῖ μετὴν ἀπώλειά της;

Ποιὸς ἰδρυτῆς μιᾶς νέας θρησκείας, ὅσο ἀληθινὴ καὶ ὁμορφὴ κι ἂν αὐτὴ ἦταν, θὰ ξεκινούσε τὸ προσκλητήριό του προτρέποντας τοὺς ἐκπροσώπους του νὰ στηρίζονται περισσότερο στὸν φωτισμὸ τοῦ Θεοῦ καὶ λιγότερο στὶς ἰκανότητες ἢ τὴν προετοιμασία τους; «Ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε ἢ τί εἶπητε»· τὸ γὰρ ἅγιον Πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν ».

Ἄλλὰ καὶ ὁ μακαρισμὸς τῶν πτωχῶν καὶ τῶν κλαιόντων, «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ... μακάριοι οἱ κλαιόντες νῦν... » ἢ τὸ « ὅστις σὲ ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην », ἂν δὲν ἀποτελοῦν ἀνοησία, τί ἄλλο μπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ βασικοὶ ἄξονες μιᾶς λογικῆς ποὺ μεταφέρει ἀπὸ τὴν φιλία μετὰ τὰ πάθη καὶ τὴν ὑποταγὴ στὸν θάνατο στὴν συνάντηση τοῦ Θεοῦ;

Πῶς ἡ Ἐκκλησία ποὺ συνεχῶς διδάσκει τὴν κοινωνία τῶν πιστῶν ταυτόχρονα προβάλλει τὴν ἔρημία τῶν μοναχῶν; Πῶς ὅταν ἡ διδασκαλία της εἶναι ὅτι τὸ σῶμα ἀποτελεῖ «ναὸ τοῦ ἔν ἡμῖν ἁγίου Πνεύματος » κατανοεῖ τὴν λογικὴ τῶν βιαστῶν τῆς φύσεως καὶ τῆς σάρκα, δέχεται τὴν ζωὴ τῶν ἀσκητῶν; Πῶς τὸ κήρυγμα τοῦ μέτρου καὶ τῆς μεσότητός της συνδυάζεται με τὸν θαυμασμὸ τῶν ἀκροτήτων της;

Ἡ ὑπέρογος λογικὴ δὲν ἔχει σχέση με διεκδικήσεις, με συγκρίσεις, με ὑπεροχικὲς ἀντιλήψεις. Εξισώνει τοὺς ἐχθροὺς με τοὺς φίλους, τὸν θάνατο με τὴν ζωὴ, τὸν χρόνο με τὴν αἰωνιότητα. Μεταμορφώνει τὸ ἐδῶ καὶ τώρα σὲ ἀπὸ ἐδῶ καὶ παντοῦ καὶ γιὰ πάντα, τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία σὲ δύναμη, τὸν φυσικὸ φόβο σὲ πνευματικὴ παρρησία, τὸ ἀγχος σὲ πίστη καὶ ἐλπίδα, τὶς «βαρεῖες» ἐντολὲς τοῦ εὐαγγελίου σὲ «χρηστὸ ζυγὸ », τὴν σκλαβιὰ τῆς σάρκα σὲ κατὰ Θεὸν ἐλευθερία. Δίνει στὰ ἀνθρώπινα θεϊκὸ ἄρωμα. Κάνει τὸν ἄνθρωπο θεό· « ὑμεῖς θεοὶ ἐστέ καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες».

πηγή: □ Ἀπὸ τὸ ἔντυπο «Συνάντηση τοῦ Θεοῦ μέσα ἀπὸ Ὑπέρογα Ρίσκα», ἐκδ. Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, 2001.